

УДК 343.98

Г.С. ПОЛЯНСЬКА, Донецький юридичний інститут МВС України

КРИМІНАЛІСТИЧНА ДІАГНОСТИКА (СУТНІСТЬ ТА ПРАКТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ)

Ключові слова: криміналістична діагностика, діагностичні завдання, предмет криміналістичної діагностики

Розкриття й розслідування злочинів – це процес багатогранний, однією з особливостей якого є використання теоретичних та практичних розробок багатьох галузей науки і техніки. Як свідчить практика, найбільша ефективність застосування розробок різноманітних галузей знання за конкретним напрямом досягається за наявності чіткої відпрацьованої системи та теоретичних положень. Розробленість багатьох окремих криміналістичних теорій на сьогодні є відносно повною, до таких можна віднести, наприклад, теорію криміналістичної ідентифікації. Проте, процес удосконалення теоретичної бази судової експертизи продовжується і ще зарано вести мову про його завершеність, що зумовлено невичерпністю процесу пізнання. Однією з нових практично значущих розробок останніх років є теорія криміналістичної діагностики. Дослідження проблеми криміналістичної діагностики у розкритті й розслідуванні злочинів в прикладному аспекті не можна здійснювати, не визначивши його основні поняття. Зазначене зумовлює необхідність здійснити аналіз сутності криміналістичної діагностики, формулювання практичних рекомендацій із застосування положень криміналістичної діагностики, що спрямовані на підвищення ефективності діяльності з досудового розслідування кримінальних правопорушень.

Ступінь та рівень наукового дослідження зазначених питань вказує на те, що виникли вони не сьогодні, але все ще не мають достатньо широкого відображення в наукових джерелах. Безумовно, що основою криміналі-

стичної діагностики є попередні та сучасні теоретичні напрацювання. Тобто, можна з впевненістю сказати, що сьогодні створені необхідні вихідні передумови для чіткого визначення місця й ролі криміналістичної діагностики в розкритті й розслідуванні кримінальних правопорушень. У криміналістичній науці вже існувала низка наукових розробок, докторських та кандидатських дисертаційних досліджень, видані монографії, посібники та інші наукові праці, які присвячені окремим проблемам криміналістичної діагностики. Це наукові праці Т.В. Авер'янової, Л.Є. Ароцкера, Р.С. Белкіна, А.І. Вінберга, О.Ф. Волинського, Г.Л. Грановського, С.В. Дубровіна, Ю.Г. Корухова, Н.П. Майліс, В.С. Мітрічева, В.Ф. Орлової, М.С. Романова, О.Р. Росинської, О.І. Рудніченка, М.В. Салтевського, М.Я. Сегая, М.О. Селіванова, В.О. Снеткова та інших вчених. Вивчення наукових праць цих вчених дозволяє обґрунтовано стверджувати, що теоретичні основи криміналістичної діагностики, як і криміналістичної ідентифікації виникли в надрах практики криміналістичних досліджень та судових експертиз, проте можливості і значення діагностування виходять далеко за межі експертної діяльності та роботи спеціаліста. Подальший розвиток криміналістичної діагностики, підвищення ефективності виконання покладених на неї соціальної функції та завдань у сучасних умовах потребує розширення її пізнавальних можливостей, поглибленого вивчення її природи, закономірностей формування, забезпечення практичної реалізації знань.

Тому метою статті є розгляд питань, що розкривають сутність криміналістичної діагностики та її значення під час кримінального провадження.

Термін «діагностика» походить від грецької мови, в якій *diagnostikos* – означає здатний розпізнавати [1, с.232-233]. За словниковим визначенням дієслово «розпізнати» означає довідатися, визначати щось (когось) за будь-якими ознаками. Не дивлячись на те, що розпізнання і діагностика вживають як синоніми, в останній термін вкладають спе-

цифічний зміст. Так, наприклад, російський енциклопедичний словник розкриває діагностику як вчення про методи і принципи розпізнання хвороб і постановки діагнозу [2, с.453]. Цей же словник «розпізнання» в загальному значенні розглядає як встановлення належності якогось об'єкта до одного із задалегідь визначених класів на підставі зіставлення ознак [3, с.1300]. Тлумачний словник сучасної української мови термін «діагностика» розкриває як розділ медицини, який вивчає ознаки хвороб, методи і принципи дослідження організму для встановлення діагнозу. Технічну діагностику цей же словник пропонує розуміти як загальну процедуру перевірки функціонування системи, зокрема, виконання процедур за допомогою пошуку несправностей в обладнанні або в обчислювальній системі в цілому, а діагностування розкриває в двох розуміннях: як визначення хвороби на підставі дослідження хворого, або ж оцінку придатності технічних засобів до експлуатації [4, с.302]. Отже, в медицині й технічних науках предмет діагностики обмежується лише розпізнанням станів об'єктів.

Тривалий час поняття «діагностика» пов'язувалося лише з медициною і розглядалося як розділ клінічної медицини і як самостійне вчення про методи й принципи розпізнавання хвороб й постановки діагнозу. Між тим у філософії діагностика завжди розглядалася як особливий вид пізнавальної діяльності людини на основі застосування такої пізнавальної структури як розпізнавання [5]. Розвиток науки та техніки, інтеграція наукових знань, методів і наукових понять призвели до того, що діагностика перш за все як філософське поняття й як напрям дослідницької діяльності не лише отримала статус загально-методичного поняття, але й стала одним із провідних напрямів досліджень в природничих та технічних науках з урахуванням специфіки кожної з них [6, с.154]. З'явилися й реалізуються поняття діагностики технічної, ботанічної, зоологічної, психологічної тощо. Наприклад, психологічна діагностика широко використовується в судово-психологічній експертизі й

містить методи розпізнання психологічних властивостей і станів людини: діагностика індивідуальних відмінностей, особистісного розвитку дітей і підлітків, інтелекту, розумової відсталості та ін. Технічна діагностика широко використовується в судово-автотехнічній експертизі. Все це дає змогу вважати, що даний термін втратив своє суто медичне або чисто технічне значення.

Для створення наукових основ криміналістичної діагностики знадобилося здійснити аналіз і систематизацію значної кількості типових ситуативних умов, що характеризувалися як стани й властивості окремих об'єктів, а також цілісні кримінальні ситуації. Виявлені під час цього закономірності і лягли основу відповідних методик діагностичних досліджень. Такий теоретичний базис методу криміналістичної діагностики виходить з однієї із закономірностей матеріального процесу, його повторюваності, що в кінцевому висновку приводить до висновку про ситуативний характер виникнення, існування і зникнення доказів. І як зазначають автори одного з підручників криміналістики, повторюваність подій, дій забезпечує стабільне відображення, що дає змогу виявити дані, які є загальними для усіх аналогічних процесів, а також відомості про можливі відхилення і причину таких відхилень [7, с.106–107]. Подібних підходів дотримується й вітчизняний криміналіст В.Г. Гончаренко, який зазначає, що криміналістична діагностика базується на методологічному фундаменті криміналістики, який визначає принципову можливість пізнання будь-якого об'єкта, на підставі його відображення, відомостей про загальні закономірності виникнення доказової інформації як фрагмента відображеної дійсності, накопичених криміналістикою відомостей про властивості й ознаки досліджуваних нею об'єктів, методик дослідження об'єктів, які потрапляють в орбіту правового регулювання [8, с.41].

Сутність процесу криміналістичної діагностики полягає в тому, щоб на основі розпізнання об'єкта, подібного до вже відомого, і виокремлення його з числа інших подібних,

прийти до кінцевого визначення як об'єкта діагностики, його властивостей, станів, змін та зв'язків з навколишнім середовищем [9, с.29]. В основі криміналістичної діагностики лежить загальнонауковий метод порівняння, що полягає у зіставленні властивостей або ознак двох чи більше об'єктів, явищ, подій. Метод порівняння використовують для того, щоб зіставити ситуацію, яку вивчають за відображеннями з ситуацією типовою, відомою за закономірностями повторюваних подій. Сутністю криміналістичної діагностики є порівняння за аналогією: за допомогою аналогії виводять умовивід, ступінь вірогідності якого залежить від кількості подібних ознак і від того, наскільки такі ознаки є суттєвими. Зміст висновку, що має діагностичний характер, залежить від обсягу і характеру інформації про досліджуване явище. Метод порівняння за аналогією є одним з базових методів криміналістичної діагностики, завдяки якому діагностування виступає як процес звуження множини альтернативних рішень аж до вибору найбільш вірогідного на стадії переходу в достовірне судження про певний факт. Вирішуючи діагностичні завдання у криміналістиці, дослідник йде від вивчення окремого до більш загального і знову до окремого. Це – вивчення окремих слідів, ознак об'єкта, явищ, подій; оцінка сукупності слідів, зіставлення з типовою моделлю подібного роду слідів (ознак) по опису, наведеному в літературі, і знову звернення до окремого з метою характеристики події, яка відбулася; кінцевої його розшифровки, уточнення, конкретизації. Очевидним при криміналістичній діагностиці є хід думок дослідника, що підпорядковується загальним законам пізнання – від чуттєво-конкретного спостереження до абстрактного мислення (оцінці ознак окремо і у сукупності, виборі варіантів, що відповідають картині ознак, яка спостерігається, оцінці результатів зіставлення досліджуваних ознак з найбільш ймовірною моделлю), і знову звернення до конкретного, до практики, до об'єкта дослідження, з тим, щоб дати достовірний висновок про об'єкт, подію, явище, що діагностується.

Дещо інша думка про криміналістичну діагностику була висловлена В.О. Снетковим в статті «Діагностика при провадженні криміналістичних експертиз». На його думку, криміналістична діагностика (розпізнання) вивчає закономірності й засновані на них методи й засоби розпізнавання криміналістичних об'єктів з метою судового доказування, отримання судових доказів; діагностичний процес пізнання забезпечує цілеспрямоване дослідження невідомого явища різноманітними засобами й методами, розпізнавання невідомого явища засноване на абстрактному знанні про загальне, необхідне, суттєве, міститься в розпізнаванні сутності конкретного явища за його ознаками шляхом віднесення його до певного класу; необхідно виокремлювати процесуальні та не процесуальні (оперативні) форми криміналістичної діагностики; в якості об'єктів діагностування виступають лише конкретні об'єкти, що характеризуються індивідуальним комплексом зв'язків з подією злочину. Об'єктами, за допомогою яких відбувається процес діагностування, є матеріальні об'єкти (зразки з колекцій, знімки спектрів тощо) й різноманітні узагальнені відомості про них (сукупність ознак класу, роду, виду, підвиду), які надаються в атласах, таблицях, підручниках тощо). Ознаки, які слугують розкриттю природи об'єкта, є діагностичними. В об'єкті, який діагностують, їм відповідають класифікаційні ознаки певного класу, роду, виду, підвиду [10].

Н.П. Майліс у статті «Діагностика: система понять» пропонує визначення основних понять цієї галузі знань. Так, на її думку, предмет діагностики як галузі знань – це закономірності відображення властивостей, людей, предметів, явищ, які дають змогу визначити їх стан та характер змін, що внесені до них у процесі вчинення злочину. Об'єкт конкретної діагностики – це сукупність властивостей об'єкта (предмета, людини, явища) та його відображень, дослідження яких здійснюється з урахуванням механізму взаємодії й співвідношення різних зв'язків, що виникають в процесі події злочину. Система діагностики

як галузі знань складається із загальних положень теорії діагностики та низки автономних структур знань, що відносяться до предметних судових наук і таких, що знаходяться в певному відношенні один до одного і до теорії судової експертизи. Не дивлячись на загальні теоретичні положення, кожна предметна судова наука розробляє свої специфічні діагностичні методи, методики досліджень й системи діагностичних ознак. У кожному класі, роді, виді експертиз є свої, специфічні типові діагностичні задачі. На основі аналізу сукупності таких загальних задач може бути розробленим криміналістичний експертний «діагностичний» тест й створені системи діагностичних властивостей, побудована ієрархічна структура ознак, що характеризує ці властивості, а у перспективі й загальна математична модель діагностики. Загальна методика діагностики становить собою загальні, розповсюджені на всі види діагностичні дослідження й всі різновиди діагностичних експертних завдань положення, на підставі котрих конструюють окремі експертні діагностичні методики [11].

Сьогодні криміналістична діагностика трактується як пізнавальний процес, заснований на вивченні відображень механізму вчиненого злочину (матеріальних, ідеальних) для визначення змін и властивостей і станів об'єктів, встановлення причини цих змін і її зв'язків з подією злочину [12 с.162]. М.Г. Шурухнов відмічає, що криміналістична діагностика – це процес дослідження з метою виявлення якісних та кількісних характеристик об'єктів, що дозволяє встановити окремі обставини розслідуваної події. Діагностичні дослідження проводять з метою встановлення певних властивостей та станів об'єктів, розшифрування динаміки події, з'ясування причин явищ тощо. Таке діагностування сприяє обмеженню території пошуку, кола осіб, що підозрюються у скоєнні злочину, цілеспрямованість пошуку, дозволяють конкретизувати напрями пошуку доказів тощо [13, с.43].

В.Я. Колдін та М.П. Яблоков визначають криміналістичну діагностику як науково-

розроблену систему завдань та методів розпізнавання й пояснення суті, властивостей, станів й інших особливостей об'єктів, явищ, процесів, пов'язаних із злочинами, з метою їх розкриття, розслідування й попередження. При цьому вони застерігають, що не треба ототожнювати діагностичний напрям пізнання у криміналістиці з доказуванням у кримінальній справі. На їх думку, доказування є перш за все практичною діяльністю, регламентованою законом. Результати діагностики, як й інших криміналістичних досліджень, є лише різновидом отриманих фактичних даних, необхідних для розумових процесів доказування [14, с.154–155].

Криміналістична діагностика зорієнтована на розпізнавання, розрізнення й визначення станів, подій, явищ. На думку Є.П. Іщенко та А.О. Топоркова, її необхідно розуміти як процес вирішення криміналістичної задачі з використанням з цією метою різноманітних методів. В поняття «діагностичні дослідження» вони вводять: визначення властивостей і стану об'єкта; з'ясування обставин злочинної події, яка відбулася; встановлення причинного зв'язку між відомими фактами [15, с.49]. Отже, криміналістичну діагностику сьогодні визначають і як метод пізнання, і як процес пізнавальної діяльності. Ми схилиємося до тієї думки, що не можна у формуванні поняття криміналістичної діагностики зупинитися на обранні одного визначення і відкиданні іншого.

На нашу думку, найбільш повно і точно визначив сутність процесу криміналістичного діагностування С.В. Дубровін, який вважає, що це криміналістичний метод пізнання, який становить собою систему пізнавальних прийомів, основою криміналістичного діагностування є процес встановлення природи або стану об'єкта, що має певний зв'язок з подією злочину, який розслідується, в результаті порівняння з різними класифікаціями [16]. Він пропонує визначення понять «діагностичний період» та «діагностичне поле» за аналогією із збіжними поняттями, що використовуються в процесі криміналістичного ідентифікацій-

ного дослідження. На його думку, діагностичний період – це проміжок часу, протягом якого можливим є проведення діагностування, а діагностичне поле – це сукупність діагностичних ознак на певній ділянці об'єкта.

Отже, криміналістична діагностика може бути визначена як окремий метод пізнання, який дозволяє отримати уяву про механізм злочинного діяння на основі його відображення в об'єктах матеріального світу. Криміналістична діагностика встановлює фактичну обставину на основі самих матеріальних об'єктів, їх слідів, інших відображень фізичних процесів шляхом дослідження властивостей і станів об'єкта, відображень об'єкта, результатів дій (подій), співвідношення (зв'язків) фактів тощо. В якій би стадії, в якій би формі не здійснювалося б пізнання у кримінальному судочинстві, воно у всіх випадках пов'язане із вирішенням розпізнавальних завдань. За частотністю застосування і значимістю результатів метод криміналістичного розпізнання не має собі рівних за всієї доволі широкій системі спеціальних методів криміналістики. Перш за все, це стосується пізнання в досудовому розслідуванні та судовому розгляді кримінальних проваджень. Все, з чим мають справу слідчі, прокурори, нерозривно пов'язане з вирішенням значної кількості завдань розпізнання. Криміналістичне розпізнання починається з перших кроків – з розпізнання події кримінального діяння та її кримінально-правових ознак, проходить крізь всі етапи кримінального провадження й завершується лише в момент прийняття судового рішення.

Важливу роль при діагностуванні відіграють побудова й перевірка гіпотез (версій). Без конструювання, перевірки, уточнення, прикінцевого прийняття гіпотези, аж до переходу від неї до вірогідного висновку, діагностування є неможливим. Справедливо підкреслює Ю.Г. Корухов, що обґрунтованість гіпотези в діагностиці визначається тією галуззю наукового знання, яка виступає в даному випадку як базис конкретного дослідження. Побудова гіпотези завжди пов'язана з припу-

щеннями щодо властивостей, фактів, зв'язків між явищами, причин змінення властивостей чи явищ. В діагностиці припущення може вважатися головним елементом гіпотези. Під час діагностування воно повинно задовольняти ряду умов, головною з яких може вважатися та, що припущення повинно бути здатним пояснювати всі факти, які відносяться до досліджуваного явища. Криміналістичні діагностичні гіпотези не може бути визнані задовільною, якщо вона побудована не на всіх встановлених фактах, а тільки на частині з них, залишаючи без пояснення інші. Цілеспрямованість діагностування забезпечується сконструйованою гіпотезою на підставі виявлення і дослідження ознак, до того ж, не довільно взятих, а суворо визначених ознак, які повинні перебувати в раціональному зв'язку з висунутим припущенням. Органічний зв'язок гіпотези та ознак відображає гносеологічну сутність діагностування [9, с.60].

Структуру процесу криміналістичної діагностики в самому загальному вигляді можна представити так: визначення мети, попереднє вивчення об'єктів, аналіз діагностичних ознак, порівняння за аналогією, оцінка та корегування отриманих результатів, формулювання висновків. Якщо порівняти цей процес із процесом ідентифікації, то можна побачити певну збіжність із процесом діагностики, але в цьому немає протиріччя, адже ідентифікація і діагностика мають багато спільного. Проте, збіжність стадій процесів ідентифікації та діагностики не позбавляє їх самостійності. Тут важливо звернути увагу на інше: метод порівняльного дослідження застосовують і в ідентифікації (для встановлення індивідуального об'єкта), і в діагностиці (для встановлення конкретної ситуативної умови події). При ідентифікації ознаки об'єкта порівнюють з ознаками, що відобразилися в сліді, що дає змогу при їх збіжності вести мову про отождоження унікального (одиничного) об'єкта. Метою діагностики є встановлення конкретних, але не обов'язково унікальних умов ситуації. В цьому випадку метод порівняння застосовують для того, щоб зіставити ситуацію,

що вивчається за відображеннями, із ситуацією типовою, відомою за закономірностями повторюваних подій.

Діагностичне завдання виникає, як і будь-яке інше завдання досудового розслідування чи судового розгляду матеріалів кримінального судочинства в проблемній ситуації, що зумовлена дефіцитом або непевністю інформації відносно сутності процесів, явищ, станів об'єкта, які вивчаються. Таке завдання формулюється в результаті вивчення ситуації, що склалася, та аналізу наявних джерел інформації з урахуванням кола обставин, що підлягають встановленню й доказуванню у конкретному кримінальному провадженні. На відміну від ідентифікаційних завдань, що стосуються ототожнення одичного об'єкта шляхом виокремлення його з певної множини об'єктів, діагностичні завдання мають іншу спрямованість: встановлення походження певного або іншого явища чи процесу; визначення характеру зв'язків між предметами, процесами, явищами; встановлення механізму дій; визначення початкового стану предметів чи явищ, взаємодії частин механізму між собою або з навколишнім середовищем; визначення властивостей виробу та способу його виготовлення й інші завдання. Розв'язанню в межах кримінального провадження діагностичних завдань може передувати ідентифікація об'єкта і навпаки, ідентифікація інколи залежить від результатів діагностики та нерозривно пов'язана з нею. Наприклад, під час дослідження вогнепальної зброї спочатку визначають її тип, вид, стан, придатність для стрільби, а потім здійснюють ідентифікацію за стріляними кулями чи гільзами, в разі виявлення невпізаного трупа зазвичай спочатку проводять його ідентифікацію, а потім розв'язують діагностичні завдання, зокрема встановлення причин і часу настання смерті, механізму завдання тілесних ушкоджень тощо.

Предметом криміналістичного діагностичного процесу є встановлювані або такі, що підлягають встановленню фактичні дані, що мають доказове значення. В самому загальному вигляді це – природа та/або стан події

злочину та будь-яких об'єктів, пов'язаних з подією злочину як матеріальних (людей, предметів, речовин та ін.), так і нематеріальних (обставин, ситуацій, зв'язків і відносин, «поведінки» та змін) об'єктів та їх відображень об'єктивних та суб'єктивних [10, с.6]. На думку В.О. Снеткова, особливим предметом криміналістичної діагностики є людина та її прояв, у тому числі характеристики її відносин з іншими учасниками події злочину, загально фізичні та окремі ознаки (статі, віку, антропологічної належності, зовнішності, стану здоров'я тощо), психофізичні властивості (пам'яті, спостережливості тощо), здібності та навички (професійні, побутові, спортивні тощо), соціальні (освіта та ін.), спеціальні злочинні навички, форми, види, особливості діяльності, поведінки та ін.

С.В. Дубровін пропонує визначення предмета криміналістичної діагностики з позицій загальної теорії криміналістики і вважає, що предметом криміналістичної діагностики є встановлення закономірностей виникнення, розпізнавання і оцінки криміналістичних (діагностичних) ознак об'єкта, що пов'язаний з подією злочину, який розслідується, з метою визначення (оцінки, характеристики) природи або стану об'єкта, а також закономірностей процесу криміналістичного діагностування, котрі розкривають характеристику його видів і взаємозв'язок з іншими напрямками (окремими теоріями) криміналістики з метою розкриття й розслідування злочинів [16, с.35]. Розглядаючи предмет криміналістичної діагностики слід звернути увагу на те, що будь-яке з визначень криміналістичної діагностики так чи інакше пов'язане з вказівкою на факт злочину. На це вказується або в прямому розумінні, або опосередковано, побічно, коли вважають, що предмет криміналістичного діагностичного дослідження – це фактичні дані, що встановлюються або підлягають встановленню, інформація про факти, які мають судово-доказове значення. В якості предметів – матеріальних носіїв криміналістично значущої інформації як об'єктів криміналістичної діагностики можуть бути: речові докази, у

тому числі предмети, знаряддя, засоби, що пов'язані з подією злочину й обставинами, які підлягають встановленню; сліди як різновид речових доказів, які являють собою відображення ознак об'єктів, які їх залишили, та механізму їх утворення; речова обстановка місця події в цілому, яка містить речові докази та сліди; матеріальні моделі речових доказів (слідів), їх копії тощо.

Криміналістична діагностика дає змогу вирішувати такі завдання: встановлення механізму окремих стадій (етапів) події злочину; встановлення просторової структури обстановки місця події; встановлення причинно-наслідкових зв'язків при відображенні механізму злочину; визначення властивостей об'єктів, які діють при вчиненні злочину; встановлення механізму злочинної події в цілому; визначення відповідності дій суб'єкта спеціальним правилам (ПДР, ППБ тощо); встановлення кримінальних факторів, що входять до причин та умов вчинення злочину.

Таким чином, сутністю криміналістичної діагностики є визначення (пізнання) властивостей і станів об'єкта, встановлення змін, які в ньому відбулися, визначення причини цих змін та її зв'язку з подією злочину. Розроблення криміналістичної діагностики покликане в теоретичному розумінні поповнити методологію науки криміналістики як систему її світоглядних принципів, теоретичних концепцій, категорій, понять та методів. У практичному ж аспекті криміналістична діагностика повинна забезпечити розв'язання експертних завдань і аналіз слідчих ситуацій шляхом вивчення властивостей і станів об'єктів та змін, що відбулися в них в результаті злочинних дій і виявлення на цій основі як механізму вчинення злочину в цілому, так і окремих його етапів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Сучасний словник іншомовних слів: Близько 20 тисяч слів і словосполучень / уклали: О. І. Скопненко, Т. В. Цимбалюк. – К. : Вид-во «Довіра», 2006. – 789 с. (Словники України).

2. Российский энциклопедический словарь : в двух кн. Кн. 1. А-Н / глав. ред. А. М. Прохоров. – М., 2001. – 1102 с.

3. Российский энциклопедический словарь: в двух кн. Кн. 2. Н-Я / глав. ред. А. М. Прохоров. – М., 2001. – 1163 с.

4. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. Бусел В. Т. – К.; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2001. – 1440 с.

5. Тарасов К. Е. Общая методология процесса диагностики как специфического вида познания: автореф. дисс. на соискание ученой степени докт. филос. наук / К. Е. Тарасов. – М., 1969. – 28 с.

6. Криминалистика : учебник / отв. ред. Н. П. Яблоков. – 3-е изд., перераб. и доп. – М. : Юристъ, 2005. – 781 с.

7. Аверьянова Т. В. Криминалистика: учебник для вузов / под. ред. Р. С. Белкина. – 2-е изд., перераб. и доп. / Т. В. Аверьянова, Р. С. Белкин, Ю. Г. Корухов, Е. Р. Россинская. – М. : Норма, 2006. – 992 с.

8. Криміналістика. Академічний курс : підручник / Т. В. Варфоломеева, В. Г. Гончаренко, В. І. Бояров, С. В. Гончаренко, В. О. Попелюшко. – К. : Юрінком Інтер, 2011. – 504 с.

9. Корухов Ю. Г. Криминалистическая диагностика при расследовании преступлений : науч.-практ. пособие. – М. : НОРМА, 1998.

10. Снетков В. А. Диагностика при производстве криминалистических экспертиз / Снетков В. А. // Следственные действия (криминалистические и процессуальные аспекты). – Свердловск, 1989. – С. 42–53.

11. Майлис Н. П. Диагностика: система понятий / Майлис Н. П. // Новые разработки и дискуссионные проблемы теории и практики судебной экспертизы. – 1985. – Вып. 3. – С. 1–6.

12. Волынский В. А. Криминалистическая техника: наука – техника – общество – человек / В. А. Волынский. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2000. – 311 с.

13. Шурухнов Н. Г. Криминалистика : учеб. пособие / Н. Г. Шурухнов. – М. : Юристъ, 2006. – 639 с.

14. Криминалистика / отв. ред. Н. П. Яблоков. – 3-е изд., перераб. и доп. – М. : Юристъ, 2005. – 781 с.

15. Ищенко Е. П. Криминалистика : учебник / Е. П. Ищенко, А. А. Топорков ; под ред. Е. П. Ищенко. – М. : Юрид. фирма «КОН-

ТРАКТ» : ИНФРА-М, 2005. – 748 с.

16. Дубровин С. В. Основы теории криминалистической диагностики : автореф. дисс. на соискание ученой степени докт. юрид. наук : спец. 12.00.09 / С. В. Дубровин. – М., 2005. – 51 с.

Полянська Г. С. Криміналістична діагностика (сутність та практичне значення) / Г. С. Полянська // Форум права. – 2013. – № 3. – С. 478–485 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2013_3_80.pdf

Досліджуються питання криміналістичної діагностики, її предмету, значення у виявленні й розслідуванні злочинів. Показано, що сутністю криміналістичної діагностики є визначення (пізнання) властивостей і станів об'єкта, встановлення змін, які в ньому відбулися, визначення причини цих змін та її зв'язку з подією злочину.

Полянская Г.С. Криминалистическая диагностика (сущность и практическое значение)

Исследуются вопросы криминалистической диагностики, ее предмета, значение в выявлении и расследовании преступлений. Показано, что сущностью криминалистической диагностики есть определение (познание) свойств и состояний объекта, установление изменений, которые в нем состоялись, определение причины этих изменений и ее связи с событием преступления.

Polyanskaya G.S. Forensic Diagnosis (Essence and Practical)

Investigate questions of forensic diagnosis, its subject, the value in the detection and investigation of crimes. It is shown that the essence of forensic diagnosis is the definition of (knowledge) properties and states of an object, the establishment of the changes that took place in it, the determination of the causes of these changes and its relation to the crime event.